

Akwukwọ Daniel — Nke Otu Nari na Iri Atọ na Abụọ

Ikpughe Ihe Ọ pụtara n'Amụma nke Ule Nke Abụọ: Ighota Onyinyo nke Anụ-ọhịa ahụ na Oge E Ji Akàrà Kaa puku mmadụ 144,000 ahụ

Jeff Pippenger
2024-03-12

N'isiokwu ndị gara aga, anyị tinyere oge n'ịmata njirimara amụma nke ule nke abụọ n'ime ule atọ ndị mmụọ ozi atọ ahụ n'ochiri anya. Mmụọ ozi ọ bụla na-anọchi anya otu ule pụrụ iche, a na-anọchikwa ule nke abụọ anya dị ka ule a na-ahụ anya. Anyị amatala mmụọ ozi atọ ahụ niile, a na-akọwapụtakwa ule nke ọ bụla n'ime ha na Daniel isi nke mbụ, ebe ule nke abụọ n'ime ule atọ ahụ dabeere n'ọdịdị Daniel na ndị kwesiri nsopuru atọ ahụ mgbe ha risiri nri akwukwo nri, kama nri Babilon. Njirimara ọzọ nke ule nke abụọ bụ na a na-anọchikarị ya anya site n'onyonyo nke njikota nke Ụka na Ọchịchị.

A na-achoputa ndị mmụọ ozi atọ ahụ na ule ha nke ọ bụla n'ime ọdịda nke Bebel Nimrod n'Isi nke iri na otu nke Jenesis. Ebe ahụ, a na-anọchi ule atọ ahụ anya site n'iji okwu “bịa ka anyị” ugboro atọ, n'amaokwu nke atọ, nke anọ, na nke asaa. Okwu “bịa ka anyị” nke abụọ ahụ, n'amaokwu nke anọ, na-akara ule nke mmụọ ozi nke abụọ ahụ.

Ha we siri, Bjanu, ka anyị wulite onwe anyị obodo na ụlọ elu, nke isi ya ga-eru n'eluigwe; ka anyị meere onwe anyị aha, ka a ghara ikesa anyị n'elu ụwa dum. Jenesis 11:4.

Obodo na-anọchi anya steeti, ụlọ elu na-anọchi anya ụka. Ha chọkwara otu agwa pụrụ iche, dika e gosiri ya n'ochichọ ha ime onwe ha aha. N'ule nke abụọ, a na-egosiputakarị agwa, a na-emekwa ya n'itunyere ya na agwa nke na-emegide ya, dika e gosiri ya n'ihe banyere Ken na Ebel, umu agboghọ amamihe na ndị nzuzu, ma ọ bụ n'ule nke abụọ nke Daniel n'ọdịdị ihu a huru anya n'etiti ndị riri nri Babilon, megide ndị riri akwukwo nri.

Biko, nwaa ndị ohu gi ụbọchị iri; ka ha nye anyị mkpuruọka na akwukwo nri ka anyị rie, na mmiri ka anyị nọ. Emesịa, ka e leba anya n'ihu anyị n'ihu gi, na ihu umuaka ndị na-eri akukụ nri eze; ma dika i ga-ahụ, mee ndị ohu gi otu ahụ. Ya mere, o kwetara ha n'okwu a, wee nwalee ha ụbọchị iri. Ma na ngwucha ụbọchị iri ahụ, ihu ha pụtara ka mma ma juokwa n'ahụ karịa umuaka niile ndị na-eri akukụ nri eze. Daniel 2:12–15.

N'akukọ ihe mere eme nke ndị Millerite, ule nke mmụọ-ozu nke abụọ gosiputara ụdị abụọ nke ndị na-efe ofufe. Ụdị nke dara n'ule ahụ ghoro umunwaanyi ndị Rom, ebe ụdị nke ọzọ bụ ndị kwesị ntukwasị obi, ndị na-aga n'ihu iso ihè ahụ na-abawanye ụba. Umunwaanyi ndị Rom na-egosiputa ọdịdị amụma nke nne ha, a na-akọwakwara nne ahụ ha ghoro umunwaanyi ya dị ka nne ndị akwuna. N'amụma, akwuna bụ ụka nke na-abanye n'ime mmekorita ya na ọchịchị, dị ka oyiyi nke ọchịchị onyeisi ụka Rom.

Nke mbụ n'ime ndị mmụọ ozi atọ ahụ dị na Mkpughe isi nke iri na anọ, nwere ule atọ niile nke nke ọ bụla n'ime ndị mmụọ ozi atọ ahụ, dịka Daniel isi nke mbụ nwekwara. N'ime Daniel iri na abụọ a na-akọwapụtakwa usoro ule nke nzọụkwụ atọ ahụ, ya mere usoro ule nke nzọụkwụ atọ ahụ dị ma n'mmalite ma n'ogwugwu nke akwukwo Daniel.

A ga-eme ka otutu di ocha, a ga-emekwa ka ha buru ndi ocha, a ga-anwakwa ha; ma ndi ajo omume ga-eme ajo omume: o dighikwa onye o bula n'ime ndi ajo omume ga-aghota; ma ndi amamihe ga-aghota. Daniel 12:10.

Nnwale mbụ di n'amaokwu nke iri na abuo bu idi ocha nke na-eme n'ogige nke ebe nsọ, ebe a na-egbu nwa aturu ahụ ma a na-agunye izi ezi n'aka onye mmehie. Nnwale nke abuo di n'amaokwu nke iri na abuo bu ime ka o di ocha dika ocha, nke ebe nsọ ahụ na-anochi anya, nke na-anochi anya oge a na-ekesa ido nsọ nye onye kwere ekwe. Nzokwu nke atọ bu ibu onye a nwara, nke na-anochi anya ikpe nke Ebe Kachasi Nso, ebe a na-aka ndi nke Chineke akara, ma a na-emezu inye otuto. Udi abuo nke ndi na-efe ofufe ka ndi ajo omume, ndi na-aghotaghi, na ndi amamihe, ndi na-aghota, na-anochi anya.

Nnwale nke abuo, nke a na-anochi anya ya otutu ugboro n'Okwu Nso, na-anochi anya nnwale a na-ahu anya, ebe a na-egosiuta klaasi abuo nke ndi na-efe ofufe, ma na-anochikwa anya njikota nke Uka na Ochichi. Ihe dikwa mkpa n'otu aka ahụ bu na otu agwa nke nnwale nke abuo bu na o na-ebute uzọ nnwale nke atọ, ma nnwale nke atọ na-anochi anya ikpe. Otú o di, e nwere ikpachara anya di mkpa gbasara ikpe nke nnwale nke atọ, n'ihu na nke o bula n'ime nnwale atọ ahụ gunyere ikpe, ma a na-etinye nnwale abuo mbu ahụ n'akuko ihe mere eme ebe mmepe agwa ka nwere ike ime. Nnwale nke atọ di iche, n'ihu na o bu nnwale amuma nke na-egosi eziokwu, nke nani ya na-achoputa klaasi onye na-efe ofufe nke i ghorola n'ime nzokwu abuo gara aga nke usoro nnwale ahụ.

N'oge nke e ji akara ndi ahụ di nari otu na iri anọ na anọ puku, nke malitere n'ubochi Septemba 11, 2001, ma kwusi n'iwu Sode na United States, e nwere ule atọ. Ule mbu bu mgbe mmuo-ozu ahụ ridatara n'ubochi Septemba 11, 2001, ma dika nkwekorita ya na mmuo-ozu ahụ ridatara n'akuko ihe mere eme ndi Millerite n'ubochi Ogoost 11, 1840, ule ahụ bu ule banyere nri. N'isi nke mbu nke Daniel, ule mbu bu mgbe Daniel kpebiri n'obi ya na ya agaghi eri nri eze. Mgbe Mmuo Nso ridatara n'oge baptizim Kraist, ma O wee rie onu ubochi iri anọ, ule mbu Ya bu nri.

Nnwale nke atọ na nke ikpeazu n'oge ikpochi nke puku mmadu otu nari na iri anọ na anọ bu iwu Sode. N'oge ahụ, ndi niile nwere nghota banyere ihe ubochi izu ike nke ubochi nke asaa na-ario, ma horo ife ofufe n'ubochi anyanwu, ga-anata akara nke anu ohia ahụ, ha efuokwa ruo mgbe ebighi ebi. Mgbe afọ atọ gachara, na Daniel isi nke mbu, e duuru Daniel na ndi ezi mmadu atọ ahụ n'ihu Nebukadneza (ihe nnochianya nke iwu Sode), ka e kpee ha ikpe n'ihe banyere ozuzu ha nwetara n'afọ atọ gara aga. Mgbe Nna na Okpara ridatara n'akuko nnupuisi Nimrod na "gaa" nke atọ, o bu iji gbagwojuo asusu ha anya ma chusasia ha n'ebe niile; nnwale nke atọ bu nnwale ikpeazu nke na-ekewa igwe abuo ahụ ruo mgbe ebighi ebi.

"Ma ilu nke oka na ahija ojo, na kwa nke ugu, na-akuzi n'uzo doru anya na o dighi oge mgbe ndi ajo omume niile ga-atugharikwuru Chineke. Oka na ahija ojo na-etoko onu ruo

oge owuwe ihe ubi. A na-adoro azu oma na azu ojojo onu n'akuku mmiri maka nkewa ikpeazu.

“Ozokwa, ilu ndi a na-akuzi na a gaghị enwe oge amara o bula mgbe ikpe gasiri. Mgbe oru ozi-oma ahụ mezuru, nkewa n'etiti ndi ezi omume na ndi ojojo na-esochi ozugbo, a na-edokwa odinihu nke otu o bula ruo mgbe ebighi ebi.” Christ's Object Lessons, 123.

Oge nke ikpu akara nke nari puku na iri anọ na anọ na-agwu mgbe iwu Uka n'ubochi Sonde nke na-abia n'oge na-adighi anya rutere, ma n'etiti ule nke ato ahụ na ule mbu nke biara na Septemba 11, 2001, a na-eweta ule nke abuo n'elu Adventizim Laodisia. E nweghi “oge nnwale mgbe ikpe gasiri,” n'ihu na oru ozioma ahụ na-emecha mgbe ahụ maka nari puku na iri anọ na anọ ahụ.

Nwanyị White na-akuzi n'otutu ebe na o buru na anyi agaghị agafe ule mbu, mgbe ahụ anyi agaghị enwe ike igafe ule nke abuo, ma n'enweghi igafe nke oma ule nke abuo, anyi ga-egosiputa odida anyi n'ule nke ato, ule ikpeazu na-ekpughe ezi onodu.

“A koghachiri m n'ozizi nke mbata mbu nke Kraist. E zigara Jon n'mmuo na ike nke Ilajja ka o dozie uzọ Jisos. Ndi juru ama Jon enwetaghị uru n'ozizi Jisos. Imegide ha megide ozi ahụ nke buru amuma mbata Ya tinyere ha n'onodu ebe ha na-apughị ngwa ngwa inakwere ihe ama kasi sie ike na O bu Mesaja ahụ. Setan duru ndi juru ozi Jon ka ha gaa n'ihu karija, ka ha jukwaa Kraist ma kpogide Ya n'obe. N'ime ime nke a, ha tinyere onwe ha n'onodu ebe ha na-apughị inata ngozi ahụ n'ubochi Pentikost, nke gaara akuzi ha uzọ banye n'ebe nsọ eluigwe. Idowapu akwa mgbochi nke ulọ nsọ gosiri na a gaghizi anabata aja na emume ndi Juu. E tinyela Aja Ukwu ahụ ma nabatakwa Ya, Mmuo Nso kwa, nke ridatara n'ubochi Pentikost, wepuru uche ndi na-eso uzọ n'ebe nsọ nke uwa gaa n'ebe nsọ nke eluigwe, ebe Jisos batara site n'obara nke Ya, ka O wukwasị ndi na-eso uzọ Ya uru nke mkpuchi mmehie Ya. Ma a hapuru ndi Juu n'ochichiri zuru ezu. Ha tufuru ihè niile ha gaara enwe banyere atumatu nzoputa, ma ka tukwasikwa obi n'aja ha na onyinye ha na-abaghị uru. Ebe nsọ nke eluigwe anochiwo ebe nke uwa, ma ha amaghị mgbanwe ahụ. Ya mere ha enweghi ike irite uru n'igba afa Kraist n'ebe nsọ ahụ.

“Otutu na-ele uzọ ndi Juu siri ju ma kpogide Kraist n'obe anya n'egwu; ma ka ha na-agu akuko mmegbu ihere e mere Ya, ha na-eche na ha huru Ya n'anya, nakwa na ha agaghị agonari Ya dika Pita mere, ma o bu kpogide Ya n'obe dika ndi Juu mere. Ma Chineke, Onye na-agu obi mmadu niile, etinyela ihunanya ahụ ha kwuru na ha nwere n'ebe Jisos no n'ule. Eluigwe dum jiri mmasi kacha miri emi lelee nnabata e nyere ozi nke mmuo-ozi mbu. Ma otutu ndi kwuru na ha huru Jisos n'anya, ndi kwa bere akwa ka ha na-agu akuko obe ahụ, jiri ikwa emo nabata ozi oma nke obibia Ya. Kama inata ozi ahụ n'onu, ha kwuputara na o bu aghugho. Ha kporo ndi huru ngosi Ya n'anya asi, chuputakwa ha n'ulo uka. Ndi juru ozi mbu ahụ enweghi ike irite uru site n'ozizi nke abuo; otu aka ahukwa, ha eriteghị uru site n'mkpu etiti abali ahụ, nke ga-akwadebe ha ka ha site n'okwukwe soro Jisos banye n'Ebe Kasi Nso nke ebe nsọ eluigwe. Ma site n'iju ozi abuo mbu ahụ, ha emechiela nghota ha n'ochichiri nke ukwu nke na ha enweghi ike ihu ihè obula n'ozizi nke mmuo-ozi nke ato, nke na-egosi uzọ banye n'Ebe Kasi Nso. Ahuru m na dika ndi Juu kpogidere Jisos n'obe, otu a ka uka aha nkiti siri kpogide ozi ndi a n'obe, ya mere ha enweghi omuma banyere uzọ banye n'Ebe Kasi Nso ahụ, ha enweghikwa ike irite uru site n'aririo Jisos n'ebe ahụ. Dika ndi Juu, ndi churu aja ha na-abaghị uru, ha na-arigo ekpere ha na-abaghị uru n'ime ulọ nsọ nke Jisos hapuru; Setan kwa, ebe aghugho ahụ

na-atọ ya uto, na-ewere agwa okpukpe, ma na-eduga uche ndi a na-ekwu na ha bu Ndi Kraist n'ebe onwe ya no, na-eji ike ya, ihe iriba ama ya, na oru ebube ugha ya aru oru, iji kee ha n'onya ya." Early Writings, 259–261.

O buru na anyi agaghi anabata ozi ido aka na nti nke e ji Septemba 11, 2001 nochite anya ya, mgbe ahụ anyi ga-anabata iwu Sode n'ezie mgbe o bjarutere, ma o buru na anyi ka di ndu n'oge ahụ. N'ihia ya, ule ahụ ebe anyi na-ekpebi odinihu ebighi ebi anyi, na ule anyi ga-agafe tupu e kaa anyi akara na iwu Sode, nke bukwa ule anyi ga-agafe tupu oge amara emechie, bu ule nke abuo, ma o bukwa ule nke oiyi anu ohia ahụ.

"Onyenwe anyi egosila m nke oma na a ga-akpu onyinyo nke anu ohia ahụ tupu oge amara agwu; n'ihia na o ga-abu nnukwu ule nye ndi nke Chineke, nke a ga-esi na ya kpebie odinihu ebighi ebi ha. Onodu gi bu ngwakota nke adighi-nkwekorita di ukwu nke na o bu naani mmadu ole na ole ka a ga-eduhie."

"N'Akwukwo Mkpughe 13, a na-egosi isiokwu a n'uzo doro anya; [Mkpughe 13:11–17, e hotara]."

"Nke a bu ule ndi mmadu nke Chineke ga-enweriri tupu e mechie ha akara. Ndi nile gosiputara ikwesị ntukwasị obi ha nye Chineke site n'idebe iwu Ya, ma ju inabata ubochi izu ike ugha, ga-anọ n'okpuru okoloto nke Onyenwe anyi Chineke Jehova, ha ga-anatakwa akara nke Chineke di ndu. Ma ndi na-ahapu eziokwu nke sitere n'elugwe ma nabata sabbath nke Sode, ga-anata akara nke anu ohia." Manuscript Releases, volume 15, 15.

Nnwale nke abuo n'oge e ji akara mechie otu nari na puku iri anọ na anọ ahụ bu nnwale anya amuma. O na-achọ ka a mata ikpuputa oiyi nke anu ohia ahụ na United States, ma nnwale ahụ apughi ikpughe onwe ya ma e wezuga site n'Okwu amuma nke Chineke. Karja nke ahụ, a ga-aghota Okwu amuma nke Chineke naani site n'aka ndi horo iri ozi nke mmiri ozuzo ikpeazu, nke a na-anochi anya ya dika usoro nke ahiri n'elu ahiri. O buru na anyiaju iri ozi ahụ nke di n'aka mmuo ozi di ike nke Mkpughe iri na asato mgbe o na-aridata, anyi agaghi enwe ike imata ikpuputa oiyi nke anu ohia ahụ.

Iji rie ozi ahụ nke di n'aka mmuo-ozi ahụ, o di mkpa ka onye na-amu amuma nwee ike ihu na mmuo-ozi ahụ nwere ozi n'aka ya. Mgbe mmuo-ozi ahụ di ike nke Mkpughe iri na asato na-arida, amaokwu ahụ ekwughị ihe obula di n'aka ya, ma usoro nke ahiri n'elu ahiri na-eguzobe, n'elu otutu ndi ama, na e nwere ozi mgbe niile n'aka ndi mmuo-ozi ndi na-arida. Ndi na-aju usoro nke ahiri n'elu ahiriaju, kpuru isi n'ihe gbasara ozi ahụ nke na-enye ihe akaebe na oiyi nke anu ohia ahụ na-akpuputa na United States. A ghaghi imata nke ahụ, n'ihia na ebe anyi ga-anọ ruo mgbe ebighi ebi dabeere n'imata eziokwu a. Ahiri n'elu ahiri, Nwanyi White na-akowaputa njirimara amuma nke mmuo-ozi mbu ahụ dika otu njirimara ahụ nke mmuo-ozi ahụ di ike nke Mkpughe isi nke iri na asato.

"E gosiri m masi nke elugwe niile nwere n'oru ahụ a na-aru n'elu uwa. Jizos nyere otu mmuo-ozi di ike iwu ka o rituo ala ma doo ndi bi n'uwa aka na nti ka ha kwadebe onwe ha maka obibia Ya nke ugboro abuo. Ka mmuo-ozi ahụ si n'iru Jizos puo n'elugwe, ihè nke na-enwu nke ukwu ma di ebube nke ukwu gara n'ihu ya. A gwara m na ozi ya bu ime ka uwa

nweta ihè site n'ebube ya ma dọọ mmadụ aka ná ntị banyere iwe Chineke na-abia. Ìgwè mmadụ dī ukwu nabatara ihè ahụ. Ụfọdụ n'ime ha yiri ka ha nwere ịdị-nsọ miri emi, ebe ndi ọzọ juputara n'ọnu ma rapara n'ịni. Ndi niile nabatara ihè ahụ tughariri ihu ha n'ebe eluigwe dī ma nye Chineke otuto. O bu ezie na a kposara ya n'ebe mmadụ niile nọ, ụfọdụ biara naani n'okpuru mmetuta ya, ma ha ejighi obi ha niile nabata ya. Otutu juputara n'oke iwe. Ndi ozi na ndi mmadụ sonyere ndi ajo omume ma jiri nnoo ike guzogide ihè ahụ nke mmuo-ozi dī ike ahụ miri. Ma ndi niile nabatara ya kewapuru onwe ha n'ụwa ma jikorita onwe ha n'otu n'otu nke ukwu.”

“Setan na ndi mmuo ozi ya nọ n'oru ike, na-achọ idopu uche nke otutu mmadụ o kwere mee n'ihè ahụ. E hapuru otu ahụ nke juru ya n'ochichiri. Ahuru m mmuo ozi nke Chineke ka o na-elekota nke oma n'obi miri emi ndi ya na-ekwu na ha bu nke Ya, ka o deko agwa ha meputara mgbe e wetara ha ozi ahụ sitere n'eluigwe. Ma dika otutu ndi na-ekwuputa ihunanya ha n'ebe Jizos nọ si jiri nleli, ikwa emo, na ikpoasi tugharia puo n'ozu nke eluigwe ahụ, mmuo ozi nwere akwukwo akpukpo e dere ede n'aka ya mere ndeko ihere ahụ. Eluigwe niile juputara n'iwe nsọ n'ihu na e leere Jizos anya otu a site n'aka ndi na-ekwuputa na ha bu ndi na-eso Ya.”
Early Writings, 245, 246.

N'akwukwo ahụ, e “nyere” mmuo ozi mbu nke Mkpughe isi nke iri na anọ “oru” “iridata ma dọọ ndi bi n'ụwa aka ná ntị ka ha kwadebe maka obibia Ya nke ugboro abuo,” nke bu otu oru ahụ nke mmuo ozi nke Mkpughe isi nke iri na asato. Oru nke mmuo ozi mbu ahụ bu “iji ebube ya mee ka ụwa nwuo ihè ma dọọ mmadụ aka ná ntị banyere iwe Chineke na-abia,” nke, ozokwa, bu oru nke mmuo ozi nke isi nke iri na asato. Ndi natara ozi ahụ “nyere Chineke otuto,” ma ndi juru ozi ahụ “a hapuru n'ochichiri zuru ezu.”

Daniel na ndi ikom ato ahụ a ma ama horo iri nri nke eluigwe, ndi ozo kwa rie nri nke Babilon. Na ngwucha “ule anya” nke ubochi iri ahụ, Daniel na ndi ibe ya nyere Chineke otuto, ebe ihu ha putara n'anya ka ndi di arọ ma maa kara ndi riri nri nke Babilon. Ozi mmuo ozi mbu ahụ nke Mkpughe isi nke iri na anọ na-anochi anya ule ato ahụ nile n'ime njirimara ya nke ozi oma ebighi ebi. Ule mbu bu itu egwu Chineke, nke abuo bu inye Ya otuto, ule nke ato kwa bu mgbe oge ikpe ikpe bjarutere. Ndi weputara obere akwukwo ahụ n'aka mmuo ozi mbu ahụ ma rie ya, dika e ji Jon nochite anya ya n'isi nke iri, nyere Chineke otuto n'ule nke abuo ahụ, ma e mesia kwadebe ha ibanye n'ime ikpe Nebukadneza. Ahiri n'elu ahiri, ule mbu ahụ n'ubochi Septemba 11, 2001, bu iri obere akwukwo ahụ nke di n'aka mmuo ozi dī ike ahụ. Ule ahụ mere ka e webata ule sochirinụ ebe a ga-egosiputa klas abuo nke ndi na-efe ofufe tupu ule ikpeazu nke ato ahụ, nke naani ya gosiputara ma agwa e nyere otuto, ma o bu agwa juputara n'ochichiri.

Oge akara-nsoro nke puku otu nari na iri anọ na anọ bu akuko ihe mere eme site na Septemba 11, 2001 ruo n'iwu Sode na-abia n'oge na-adighi anya na United States. N'ime akuko ihe mere eme ahụ, ilu nke umu agboghọ iri ahụ ga-emeghachi ma mezuo n'ezie ruo n'akwukwo ozi o bula. Eziokwu ahụ, ya mere, na-akowaputa na akuko amuma nke Habakuk abuo ga-emekwa kwa ozo ma mezuo n'ezie ruo n'akwukwo ozi o bula. O putakwara na oge akara-nsoro nke puku otu nari na iri anọ na anọ bu oge mgbe mmetuta nke ohu amuma o bula na-emeghachi ma mezuo n'ezie ruo n'akwukwo ozi o bula.

E kpughere Daniel isi nke iri na otu, amaokwu nke iri anọ, ka e kpughere n'oge ọgwugwu na 1989. Amaokwu ahụ na-amalite site n'oge ọgwugwu n'afọ 1798, ma na-ejedebe site n'ikowaputa oge ọgwugwu na 1989. Ahiri n'elu ahiri, oge ọgwugwu nke 1798 na-adaba n'oge ọgwugwu nke 1989. Akuko ihe mere eme nke amaokwu nke iri anọ, nke malitere na 1798, ma na-aga n'ihu ruo n'iwu ubochi uka n'amaokwu nke iri anọ na otu, na-anochite anya akuko ihe mere eme nke anu ohia nke uwa (United States) dika alaeze nke isii n'amuma Akwukwo Nso. A na-anochite mpi abuo nke anu ohia nke uwa ahụ, bu Republicanism na Protestantism, site n'oge ọgwugwu abuo ahụ.

N'oge akara n'ahu nke nari mmadu na iri anọ na anọ puku, mpi Protestant ga-emeputa klas abuo nke ndi na-efe ofufe n'oge ule nke abuo n'ime ule ato ndi ahụ n'ime oge ahụ. Otu klas ga-abu nke meputara onyinyo Kraist, nke ozokwa ga-abu nke meputara onyinyo anu ohia ahụ. N'oge ule ahụ, mpi Republican ga-esonyere mpi Protestant nke dapuru n'ezi okwukwe, wee meputa onyinyo anu ohia ahụ, dika uka Protestant ga-eweghara ochichi obodo n'oge ahụ. Oge ahụ ka ohuu o bula n'Okwu Chineke na-anochi anya ya, n'ihina ebe a ka nke o bula n'ime "akwukwo nile nke Bible, na-ezuko ma na-ejedebe."

Onwunwa nke abuo n'akuko ihe mere eme ahụ bu onwunwa nke oyiyi nke anu ohia ahụ, ma n'ime maka umu agboghọ ndi na-amaghi nwoke, ma n'ezina maka ndi ndoro ndoro ochichi nke otu ndoro ndoro ochichi abuo ahụ na-aso mpi. Onwunwa ahụ bu onwunwa nke anyi ga-agafe "tupu oge amara emechie" n'iwu Sode nke na-abia ngwa ngwa. Onwunwa ahụ bu onwunwa anyi na-agafe "tupu a kaa anyi akara." Onwunwa ahụ bu onwunwa ebe "a ga-ekpebi odinihu ebighi ebi anyi."

Anyi ga-aga n'ihu na omumu a n'isiokwu na-esonu.

"A ziri mmuo ozi ozo di ike ka o ridata n'uwa. Jisos tinyere n'aka ya ihe e dere ede, ma ka o na-abia n'uwa, o tiri mkpu si, 'Babilon adaala, adaala.' Mgbe ahụ, ahuru m ndi ahụ nwere mmechuihu ozo ka ha weliri anya ha n'elugwe, na-ele anya site n'okwukwe na olileanya maka ngosi nke Onyenwe ha. Ma otutu di ka ndi nogidere n'onodu amamihe dara ogbenye, di ka a ga-asị na ha na-arahu ura; ma m puru ihu akara nke nnukwu iru uju n'ihu ha. Ndi ahụ nwere mmechuihu huru site n'Akwukwo Nso na ha no n'oge ichere ahụ, nakwa na ha aghaghi iji ndidi chere mmezu nke ohuu ahụ. Otu ihe akaebe ahụ nke dugara ha ile anya Onyenwe ha n'afọ 1843, dugara ha itu anya Ya n'afọ 1844. Otu o di, ahuru m na ihe ka otutu n'ime ha enweghi ume ahụ nke gosiputara okwukwe ha n'afọ 1843. Mmechuihu ha emeela ka okwukwe ha daa mbà..."

"Dika ozi-oru Jisos kwusiri n'Ebe Nso, ma O banye n'Ebe Kachasi Nso, ma guzo n'ihu igbe ogbugba ndu nke nwere iwu Chineke, O zipuru mmuo ozi ozo di ike nke nwere ozi nke ato gaa uwa. E tinyere mpiakota akwukwo n'aka mmuo ozi ahụ, ma ka o na-aridata n'uwa n'ike na n'ebube, o kposara ido aka na nti di egwu, nke nwere iyi egwu kachasi njo a kpaturu mmadu. E mere ozi a ka o debe umu Chineke n'onodu nche, site n'igosiri ha oge onwunwa na nhujuanya nke di n'ihu ha. Mmuo ozi ahụ kwuru, 'A ga-ebute ha n'agha siri nnoo ike megide anu ohia ahụ na oyiyi ya. Naani olileanya ha maka ndu ebighi ebi bu inogide na-eguzosi ike. N'agbanyeghi na ndu ha no n'ihe ize ndu, ha ga-egidesi eziokwu ahụ ike.' Mmuo ozi nke ato mechiri ozi ya otu a: 'Nke a bu ntachi obi nke ndi nsọ: ebe a ka ndi na-edebe iwu Chineke, na okwukwe Jisos no.' Ka o na-ekwughachi okwu ndi a, o turu aka n'ebe nsọ elugwe. Uche ndi

niile nabatara ozi a ka a na-eduga n'Ebe Kachasi Nso, ebe Jizos guzo n'ihu igbe ahụ, na-eme ariri-ori ikpeazu Ya n'ihu ndi niile ebere ka na-adigide maka ha, nakwa n'ihu ndi n'amaghi ama mebiri iwu Chineke. A na-eme mkpuchi mmehie a n'ihu ndi ezi omume nwuru anwu, dika a na-emekwa ya n'ihu ndi ezi omume di ndu. O gunyere ndi niile nwuru anwu n'itukwasi Kraist obi, ma ndi, n'ihu na ha anataghi ihè banyere iwu Chineke, mehere n'amaghi ama site n'idapu n'iwu ya nile." Early Writings, 245, 255.